

Форми вираження авторського «Я» в автобіографічній прозі Бориса Тимошенка

Проблема автора як об'єкта і водночас суб'єкта зображення в автобіографічній прозі одна з дискусійних у літературознавстві. На відміну від художньої прози, де взаємозв'язки буттєвої і творчої сутностей митця можуть бути приховані (контекстуальні, опосередковані), художньо-документальні твори більш виразно демонструють внутрішню цілісність людини-творця. Документальна проза відбиває особистий досвід людини, тому викликає особливу довіру в читачів, привертає увагу багатьох літературознавців (О.Галича, Н.Колошук, Г.Маслюченко, М.Федунь та ін.).

Художнє саморозкриття стало нагальною потребою відомого письменника Бориса Тимошенка, свідка драматичних суспільно-політичних колізій ХХ століття. У романі-септалогії «Потала» Б. Тимошенко послідовно розкриває читачеві історію становлення свого героя як особистості, письменника, громадянина. Автобіографічний роман побудований за хронологічним принципом: автор послідовно розповідає про своє життя від 1940-х років до 2009 року, проте часопростір твору розмикають спогади про розкуркулення родини, колективізацію, голодомор, тобто події, які передували народженню головного героя. На відміну від мемуарів, для автобіографічного твору характерний єдиний тематичний центр – це історія «Я», а історія суспільства (колективізація, війна, хрущовська «відлига» та ін.) подається крізь призму сприйняття автора, його суб'єктивну оцінку.

Композиція твору – це складна мозаїка текстів, що складається зі спогадів оповідача і фрагментів щоденників, які вів автор упродовж життя. Події змальовуються двовимірно: крізь призму сприйняття автобіографічного героя і оповідача. Оповідач постає носієм авторської свідомості, його погляд на події виявляється найбільш авторитетним у творі, такий тип наратора вслід за М.Легким назвемо відавторським. Тому читач може порівняти два

погляди на події – миттєву реакцію, зафіксовану в щоденниках і осмислену, зважену через роки оцінку письменника. Зміну світоглядних позицій підкреслюють і часові форми: минулий час оповіді наратора змінюється теперішнім, коли говорить автобіографічний герой.